

Roll No. : .....

Total No. of Questions : 12]

[Total No. of Printed Pages : 3

APF-2038

M.A. (Final) Examination, 2022

SANSKRIT

Paper - VIII (a)

[वर्ग-अ साहित्य, नाटक एवं नाट्यशास्त्र]

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

खण्ड-अ

(अंक : 2 × 10 = 20)

नोट :- सभी दस प्रश्नों के उत्तर दीजिए (उत्तर-सीमा 50 शब्द)। प्रत्येक प्रश्न 2 अंक का है।

खण्ड-ब

(अंक : 8 × 5 = 40)

नोट :- सात में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर दीजिए (उत्तर-सीमा 200 शब्द)। प्रत्येक प्रश्न 8 अंक का है।

खण्ड-स

(अंक : 20 × 2 = 40)

नोट :- चार में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर दीजिए (उत्तर-सीमा 500 शब्द)। प्रत्येक प्रश्न 20 अंक का है।

खण्ड-अ

नोट :- सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः। प्रत्येक प्रश्नस्य उत्तर-सीमा पञ्चाशत् 50 शब्दाः सन्ति।

1. (i) उत्तररामचरिते कति अङ्का सन्ति ? संस्कृते उत्तरं दीयताम्।

BR-576

(1)

APF-2038 P.T.O.

- (ii) दुर्मुखः कः आसीत् ?
- (iii) भीमः कः आसीत् ?
- (iv) वेणीसंहार नाटकस्य रचयिता कः ? संस्कृते उत्तरं दीयताम्।
- (v) नाट्यशास्त्रस्य अपर (द्वितीय) नाम किम् ?
- (vi) नाट्यशास्त्रे कति वृत्तिर्आसीत् ?
- (vii) नाट्यशास्त्रे रसाः कतिविधा नामानि लिख्यताम्।
- (viii) आचार्य भरतस्य कति पुत्राः आसन् ?
- (ix) दशरूपकानुसारेण रूपकस्य कतिविधा नामानि लिख्यताम्।
- (x) दशरूपके कथावस्तुनः कति भेदाः ?

खण्ड-ब

नोट :- अधोलिखितेषु प्रश्नेषु केऽपि पञ्चप्रश्नाः समाधेयाः।

2. निम्नाङ्कितेषु श्लोकेषु कोऽपि एक श्लोकस्य संस्कृत व्याख्या विधेया :

(क) लौकिकानां हि साधूनामर्थं वागनुवर्तते।

ऋषीणां पुनराद्यानां वाचमर्थोऽनुधावति ॥

(ख) मा निषाद प्रतिष्ठां त्वमगमः शाश्वतीः समाः।

यत्क्रौञ्चमिथुनादेकमवधीः काममोहितम् ॥

3. उत्तररामचरिते सप्तम अङ्कस्य सारो लेख्यः।

4. वेणीसंहार नाटके भीमस्य चरित्रचित्रणं करणीयः।

5. अधोलिखितेषु श्लोकेषु एकस्य व्याख्या कार्या—

(क) अर्थ प्रकृतयः पञ्च पञ्चावस्थासमन्विताः।

यथासंख्येन जायन्ते मुखाद्याः पञ्च सन्धयः ॥

- (ख) एको रसोऽङ्गी कर्तव्यो वीरः शृङ्गार एव वा ।
अङ्गमन्ये रसाः सर्वे कुर्यान्निर्वहणेऽद्भुतम् ॥
6. कयोश्चिद् द्वयोः टिप्पणी कार्या—
- (क) प्रेक्षागृह (नाट्यगृह) ।
(ख) मत्तवारणी ।
(ग) नाट्य प्रयोजन ।
(घ) जर्जरः ।
7. एकस्य श्लोकस्य व्याख्या कार्या—
- (क) सर्वशास्त्रार्थ सम्पन्नं सर्वशिल्प प्रवर्तकम् ।
नाटयाख्यं पञ्चमं वेदं ऐतिहासं करोम्यहम् ॥
(ख) न तज्ज्ञानं न तच्छिल्पं न सा विद्या न सा कला ।
नासौ योगो न तत्कर्म नाट्येऽस्मिन् यन्न दृश्यते ॥
8. वेणीसंहार नाटकस्य नायकः कः ? वर्णनं क्रियताम् ।

खण्ड-स

9. उत्तररामचरितानुसारेण सीतायाः चरित्रचित्रणं कुरुत ।
10. वेणीसंहारनाटकस्य कथावस्तु सविस्तरं विवेच्यताम् ।
11. नाट्यशास्त्रानुसारेण रसस्वरूपं वर्णयताम् ।
12. दशरूपकाणां सविस्तरं वर्णनं क्रियताम् ।